

Asia: VN/17575/2021-OKM-72

Luonnos hallituksen esitykseksi SORA-säännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne esitykseen sisältyvistä ehdotuksista

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle SORA-säännösten muuttamisesta. THL toteaa, että luonnos hallituksen esityksestä SORA-säännösten muuttamisesta on kannatettava. Esitetyt muutokset selkeyttävät ja täydentävät voimassa olevaa sääntelyä.

THL pyytää kuitenkin tarkentamaan lakiluonnosta niin, että pykälässä 85a ohjataan voimassa olevan opiskeluhuoltolain § 15, §16, §17 mukaisesti: ”Epäämisen aikana opiskelijalla on oikeus hakeutua opiskeluhuoltopalveluihin. Sen lisäksi, jos oppilaitoksen työntekijä arvioi, että opiskelija epäämisen aikana tarvitsee opiskeluhuoltopalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluterveydenhuollon työntekijään tai opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.”

THL ehdottaa, että lakiin kirjattaisiin vahvemmin velvoite arvioida tuen tarvetta ja tarjota tukitoimia sekä edellyttää yhteistyötä opiskeluterveydenhuollon ja päihdepalvelujen kanssa ennen opiskeluoikeuden peruuttamista.

THL pitää kannatettavana ehdotettua täsmennystä, jossa opiskeluoikeuden keskeyttämisen ja peruuttamisen perusteita laajennetaan koskemaan alaikäisten lisäksi myös ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista annetun lain (980/2012) 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen iäkkäiden henkilöiden parissa työskentelyä. Muutos on perusteltu, sillä myös iäkkäät henkilöt muodostavat haavoittuvassa asemassa olevan asiakasryhmän, jonka turvallisuuden, hyvinvoinnin ja oikeuksien turvaaminen tulee huomioida koulutuksessa ja työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa.

Hallituksen esitys sisältää täsmennysehdotuksen, jossa oppisopimuskoulutuksen ja koulutussopimukseen perustuvan koulutuksen keskeytymisen perusteisiin

lisätään oikeus evätä opiskelijalta oikeus osallistua käytännön tehtäviin. THL pitää ehdotusta kannatettavana. Muutos selkeyttää sääntelyä ja vahvistaa opiskeluun liittyvien turvallisuus- ja soveltuvuusvaatimusten huomioimista myös työpaikalla tapahtuvan oppimisen tilanteissa.

Kommentit ehdotusten vaikutuksista

Lakiesityksessä opiskelijan oikeusturva vahvistuu. THL pitää myönteisenä, että menettelyt ja määräajat selkeytyvät ja päihderiippuvuutta ei lähtökohtaisesti kriminalisoida, vaan käsitellään hoidollisena ja toimintakykykysymyksenä. THL pitää tärkeänä, että päihderiippuvuus nähdään opiskelijan terveydentilaan liittyvänä seikkana, ei automaattisena esteenä. Keskiössä on arvio, onko turvallisuusriski ajankohtainen, ja voidaanko se poistaa kohtuullisin tukitoimin, kuten hoidon tai opintojärjestelyjen avulla.

THL:n mukaan lakiluonnoksen ehdotetut muutokset eivät vaikuta laajasti huumausainetestauksen menettelyyn. Huumausainealatyöryhmän ja SORA-selvityksen esityksen mukaisesti mahdollisuutta selkeyttää huumausainetestauksen prosessia ja testauksen kriteerejä tulisi jatkossa edistää poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

THL pitää tarpeellisena arvioida ja täsmentää sääntelyä oppisopimustilanteiden osalta erityisesti työnantajan tiedonsaantioikeuden näkökulmasta. Oppisopimuskoulutuksessa opiskelija on työsuhteessa työnantajaan, ja käytännön tehtäviin osallistumisen epääminen voi vaikuttaa olennaisesti työn tekemiseen, työtehtävien järjestelyihin sekä työnantajan vastuisiin työyhteisön ja asiakasturvallisuuden näkökulmasta. Tämän vuoksi olisi perusteltua selventää, millä tavoin ja missä laajuudessa työnantajalle voidaan tai tulee antaa tieto opiskelijan oikeuden epäämisestä osallistua käytännön tehtäviin ja sen perusteista. Sääntelyn selkeys on tärkeää sekä opiskelijan oikeusturvan että koulutuksen järjestäjän ja työnantajan toimivien yhteistyökäytäntöjen varmistamiseksi.

Mitä näkemyksiä teillä on ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen yhteisestä SORA-oppaasta?

Ei lausuttavaa.

Muut huomiot esitysluonnoksesta

THL haluaa nostaa esiin terminologian ja sen tulkinnan haasteet. Päihderiippuvuus käsitellään SORA sääntelyssä osana terveydentilaa, mutta sitä ei määritellä, sitä ei suhteuteta suoraan hoitoon, toipumiseen tai kuntoutumiseen, ei tehdä eroa aktiivisen, hoitamattoman riippuvuuden ja hoidossa olevan välillä. Tämä voi johtaa siihen, että riippuvuus mielletään pysyväksi ominaisuudeksi, ei prosessina, johon liittyy toipuminen. Tämä lisää riskiä sille, että sääntelyä sovelletaan varovaisuus ja poistoperiaatteella kuntouttavan ja opiskelukykyä tukevan lähestymistavan sijaan.

Jahnukainen Johanna
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL